

Yttrande över betänkandet Rekrytering av framtidens domare (SOU 2017:85)

Lunds tingsrätt har uppmanats att yttra sig över betänkandet Rekrytering av framtidens domare (SOU 2017:85).

Sammanfattning

Utredningens övergripande uppgift har varit att se över rekryteringen av ordinarie domare i syfte att säkerställa att alla domstolar i hela landet även i framtiden kan rekrytera domare som tillhör de allra skickligaste och för yrket mest lämpade juristerna.

Utredningen lämnar endast ett fåtal förslag, och dessa utgör främst modifieringar av redan existerande ordningar; det ska finnas ytterligare något sätt att meritera sig för att söka en ordinarie domartjänst, det ska göras en utökning av den särskilda domarutbildningen och Domarnämnden ska arbeta mer aktivt och långsiktigt för att främja rekryteringen. Några resonemang om slutmålets – domaranställningens – attraktionskraft eller hur denna ska bibehållas eller helst utvecklas återfinns inte i betänkandet.

De framlagda förslagen saknar dessutom i allt väsentligt analys, något som är särskilt anmärkningsvärt eftersom de inte är särskilt nytänkande. Bristen på analys gör att det är mycket svårt att få en uppfattning om huruvida och i så fall i vilken mån förslagen ska kunna bidra till att lösa de problemställningar som anges i utredningens direktiv. Särskilt frågan hur förslagen skulle kunna råda bot på problemet att det finns för få sökanden till domartjänster till orter utanför storstadsområdena är höljd i dunkel.

Utredningen drar vidare i flera fall generella slutsatser om förhållandena i under rätt och över rätt och om domstolarnas möjlighet att utbilda fler till domare. Det hade varit önskvärt med en djupare analys av förutsättningarna för detta där man också har beakta förhållandena som råder i olika delar av landet och på domstolar av olika storlek, särskilt eftersom utredningens utgångspunkt vad gäller tingsrätternas möjligheter att ge fiskaler en god utbildning inte alls stämmer överens med tingsrättens erfarenheter.

Tingsrätten avstyrker i allt väsentligt att de förslag som lämnas läggs till grund för lagstiftning, med undantag för förslaget om sekretess i ansökningsförfarandet vid Domarnämnden. Tingsrätten återkommer till detta nedan.

Tingsrätten har även vissa synpunkter som redovisas i det följande på de enskilda förslagen.

En utökning av den särskilda domarutbildningen

Utredningen lämnar en rad förslag, som växelvis är mycket övergripande och mycket detaljerade.

Det mest övergripande är förslaget att bygga ut domarutbildningen på så sätt att ytterligare 50 assessorer utbildas varje år, vilket innebär att motsvarande ökning måste göras av antalet fiskaler som varje år antas till den särskilda domarutbildningen.

Det är möjligt att ett ökat intag på domarutbildningen skulle leda till ett bättre rekryteringsunderlag för ordinarie domare. Vi saknar dock en analys av i vilken omfattning så bör ske och anser att det måste finnas ett gediget underlag som visar hur stor ökningen behöver vara för att ge önskad effekt.

Utredningen konstaterar vidare att domstolarna har kapacitet att utbilda fler domare och att det finns gott om lämpliga arbetsuppgifter i domstolarna för icke ordinarie domare. Enligt tingsrättens uppfattning är det ett felaktigt antagande.

Om man vill bibehålla en domarbana med nuvarande innehåll, dvs. att fiskalerna i allt väsentligt är domare när de är på tingsrätten, är det helt realistiskt att tänka sig att det finns utrymme för ytterligare fiskaler i någon större omfattning. Redan i dag är det relativt ont om lämpliga "fiskalsmål" eftersom brottmålen tenderar att antingen vara enkla eller av förturskaraktär, dvs. häktade eller ungdomsmål, vilket typiskt sett inte anses vara lämpliga mål för domare under utbildning. Familjemålen blir också alltmer komplicerade med större och större internationella inslag.

En utökad domarutbildning skulle också innebära en utökning av antalet tf. hovrättsassessorer i hovrätterna. Utredningen konstaterar att det finns utrymme för att i större utsträckning låta tf. assessorer delta i föredragningar och förhandlingar och ingå i överrätternas avgöranden. Det är en slutsats som inte gäller för samtliga överrätter. Det är enligt vad tingsrätten förstått redan i dag tidvis ett problem att det är för många tf. assessorer som samtidigt adjungerar i hovrätten och att det då är svårt att erbjuda en tillräckligt kvalificerad utbildning. Det problemet ökar om antalet tf. assessorer utökas.

Utredningen lämnar också ett antal förslag på hur fiskalsutbildningen ska genomföras. Flertalet av dessa kan säkert bidra till en bättre domarutbildning, men mycket är sådant som tillämpas redan i dag i delar av landet, till exempel en sammanhållen underrättstjänstgöring och större förutsägbarhet för underrättsplaceringen redan vid antagningen.

Ett ytterligare förslag är att det i förordning ska regleras att antagningen till den särskilda domarutbildningen ska ske i samråd med underrätt på så sätt att en lagman i någon av underrätterna deltar i överrättens beredning av ärendet. Det är ett olämpligt förslag utifrån många aspekter. Principiellt sett är det hovrätten

som anställer fiskalen. Att i just ett sådant förfarande författningsreglera att en underrättslagman ska vara med - samtidigt som antagningsprocessen i övrigt inte alls är reglerad - ter sig mycket märkligt. Dessutom fyller en sådan reglering ingen eller i vart fall en mycket begränsad funktion. Att det - som utredningen verkar utgå ifrån - behöver tillföras kompetens till beredningen för att hovrätten ska förstå vad som krävs för att bli en bra underrättsdomare är självklart nonsens. Tingsrätten är inte heller av uppfattningen att det skulle öka förtroendet för antagningsförfarandet som helhet att en underrättslagman är med i antagningen. Möjligen riskerar en sådan ordning att i stället få motsatt effekt. Redan i dag är det dessutom så att den hovrätt som vill ha en ordning som den föreslagna kan ha det utan författningsreglering.

Utredningens förslag kräver omfattande resurser

Utredningen föreslår att den särskilda domarutbildningen ska utökas med fler fiskaler. Man föreslår vidare att det ska införas en ny typ av tjänst, adjungerat råd, och att hovrättsassessorer i större utsträckning ska ges möjlighet att arbeta i tingsrätt. I samtliga dessa fall ska de anställda ha en handledare och ett utbildningsprogram. Det kan konstateras, att detta kommer att kräva relativt omfattande resurser från domstolarnas sida. Tingsrätterna har redan fiskaler och notaries som får handledning av ordinarie domare. Tingsrätten ifrågasätter hur befintliga resurser på domarsidan ska räcka till för ytterligare engagerat och kvalificerat handledarskap.

Utredningen har bedömt att ett adjungerat råd tillför domstolen arbetskraft med 50 procent av vad som gäller för en ordinarie domare, motsvarande vad som i dag gäller för fiskaler. Utredningen menar att domstolen då i motsvarande mån kan spara resurser eftersom behovet av att ta in pensionerade ordinarie domare och andra vikarier minskar. Samtidigt pekar utredningen på att ett adjungerat råd under tjänstgöringen i underrätt successivt ska ges arbetsuppgifter som kan komma i fråga för ordinarie domare, men inte sådana som kräver särskild erfarenhet. Man föreslår också att det ska utarbetas riktlinjer motsvarande de som i dag finns för fiskaler för vilka typer av mål som är lämpliga att handlägga. Det innebär enligt vår mening att det är svårt att dra slutsatsen att ett adjungerat råd kan tillföra domstolen sådana resurser att det i praktiken minskar behovet av att ta in pensionerade ordinarie domare eller andra vikarier i någon mer beaktansvärd omfattning.

Utredningens förslag innebär sammantagna att domstolarna i ännu större utsträckning än i dag blir utbildningsanstalter. Ett bekymmer som finns redan i dag och som ökar om utredningens förslag genomförs är att domare under utbildning räknas som dömande resurser i domstolens dimensionering samtidigt som den dömande kraften inte fullt ut kan tillvaratas, exempelvis eftersom det inte finns lämpliga mål, se ovan.

Om man vill satsa på utbildning av fler jurister till domare bör man överväga att inte se dem som undergår utbildning som resurser i domstolens verksamhet utan låta utbildningsinslaget få full genomslagskraft. Samtidigt kan man givetvis invända att domstolen med nuvarande innehåll i domarutbildningen faktiskt tillförs dömande resurser, som rimligen bör räknas i ett dimensioneringssammanhang.

En mer genomgripande reformering av domarutbildningen där man lämnar utgångspunkten att domarutbildningen i underrätt ska innebära att man arbetar som domare skulle möjligen förtjäna ytterligare överväganden. En ordning som i stället innebär att domarutbildningen går ut på att arbeta med erfarna domare och lämna kvalificerat stöd både före, under och efter huvudförhandling skulle innebära helt andra förutsättningar för tingsrätterna att ta emot större volymer av domare under utbildning samtidigt som arbetssituationen för domarna skulle förändras i grunden på ett positivt sätt.

Offentligheten i rekryteringsförfarandet

Utredningen har haft i uppdrag att se över offentligheten i rekryteringsförfarandet. Utredningens slutsats är att det inte bör införas någon sekretessbestämmelse som tar sikte på rekryteringen av ordinarie domare. Om en sekretessreglering ändå ska införas anser utredningen att sekretess bara ska gälla under den första delen av förfarandet. Utredningen föreslår en lösning som innebär att sekretess gäller för uppgift om en enskild kandidats identitet. Sekretessen ska upphöra att gälla för uppgifter om den som kvarstår som sökande en vecka efter ansökningstidens utgång.

Tingsrätten tillstyrker förslaget om att det införs en sekretessbestämmelse på detta sätt. Om det kan få till effekt att fler söker anställning så är det enligt vår mening motiverat med en begränsning av offentligheten. Förslaget framstår som väl avvägt.

Domaryrket måste vara attraktivt

En faktor som direkt påverkar möjligheten att rekrytera till ordinarie domaranställningar är hur attraktivt yrket uppfattas. För att öka domaryrkets attraktionskraft och på så sätt underlätta rekryteringen är det enligt vår mening nödvändigt med en översyn av ordinarie domares arbetsuppgifter och arbetsförhållanden. Detta återkommer även i svaren på den enkät som utredningen låtit genomföra. Där har en av tre svarande uppgett att andra faktorer skulle göra det attraktivt att söka anställning som ordinarie domare. Bland dessa nämns högre lön, bättre anställningsvillkor/lägre arbetsbörda samt arbetets innehåll/arbetsuppgifterna. En sådan översyn saknas dock i utredningen.

Yttrandet har beslutats av lagmannen Göran Lundahl, chefsrådmannen Thed Adelswärd, tf. chefsrådmannen Ylva Teurneau, rådmannen Mikael Petersson och administrativa assessorn Maria Anvin (föredragande).

Göran Lundahl

Maria Anvin